

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

BOJANA ŽAKELJ

Žirovski govor kot prehodni govor med gorenjevaškim in idrijskim

Diplomsko delo

Mentorica:
red. prof. dr. Vera Smole

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2016

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici red. prof. dr. Veri Smole za usmerjanje in podporo. Hvala tudi mojim staršem za obilo podpore. Veliko zahvalo si prav tako zaslužijo moji informatorji, govorcei obravnavanih govorov: moja teta Joži Stanonik, Miluška Kavčič in Samo Beričič.

Povzetek

V diplomskem delu sem raziskala, katere lastnosti žirovskega govora so značilne tudi za gorenjevaški in idrijski govor. Postavila sem si hipotezo, da ga lahko na podlagi podobnosti z obema govoroma označimo za prehod med njima, saj si z vsakim od njiju deli določene lastnosti.

Za izhodiščno besedilo sem si izbrala ljudsko pripovedko *Žirovski zmaj* iz zbirke *Kamniti most*. Pripovedke je v zbirko zbral in zapisal Lojze Zupanc. Poiskala sem rojene govorce obravnavanih govorov. Skupaj smo pripovedko prevedli v njihove narečne govore. Njihovo pripoved sem potem posnela in transkribirala oz. fonetično zapisala. Zapise sem analizirala in posamične pojave primerjala. Tako sem ugotovila, katere lastnosti, ki jih ima žirovski govor, so značilne tudi za gorenjevaškega in idrijskega.

Ključne besede: narečja, poljansko narečje, žirovski govor, gorenjevaški govor, idrijski govor

Abstract

In my Bachelor thesis I researched which characteristics the local speech of Žiri shares with two neighbour speeches, more precisely with the local speech of Idrija and the one of Gorenja vas. I formed the hypothesis that due to the similarity to both neighbour local speech of Žiri could be considered a passage between them, since it has common characteristics with each one of them.

As the basic text I chose a folk tale *Žirovski zmaj* (The Dragon of Žiri) from the collection *Kamniti most* (The Stone Bridge) written by Lojze Zupanc. I found three native speakers of the researched local speeches. Together with them I edited them so that they read it in their own local speeches. I recorded their speeches and then I transcribed them. Based on the transcriptions, I analyzed them and compared their characteristics. I discovered which characteristics the local speech of Žiri shares with the ones of Gorenja vas and Idrija.

Key words: dialects, dialect of Poljane, local speech of Žiri, local speech of Idrija

Kazalo vsebine

1 Predgovor	1
2 Cilj diplomske naloge.....	2
3 Metoda dela	2
4 Zgradba diplomske naloge	2
5 Teoretični del.....	3
5.1 Poljansko narečje	5
5.2 Žirovski govor	9
5.3 Idrijski govor	12
6 Praktični del.....	14
6.1 Žirovski zmad	14
6.2 Gorenjevaški govor.....	16
6.2.1 Analiza govora	17
6.3 Žirovski govor	22
6.3.1 Analiza govora	23
6.4 Idrijski govor	27
6.4.1 Analiza govora	28
6.5 Primerjava govorov	32
7 Opažanja.....	37
7.1 Ujemanje govorov z opisi v teoretičnem in ugotovitvami v praktičnem delu naloge	37
7.2 Žirovski govor v razmerju do gorenjevaškega	38
7.2.1 Ujemanja	38
7.2.2 Delna ujemanja	39
7.2.3 Razlike	39
7.3 Žirovski govor v razmerju do idrijskega	40
7.3.1 Ujemanja	40
7.3.2 Delna ujemanja	40
7.3.3 Razlike	40
7.4 Gorenjevaški govor v razmerju do idrijskega.....	41
7.4.1 Delna ujemanja	41
8 Zaključek	42
9 Viri in literatura.....	43

1 Predgovor

Prihajam iz Žirov, gimnazijo sem obiskovala v Idriji, obenem pa zaradi zemljepisne bližine pogosto slišim tudi gorenjevaški govor. Ob večletnih stikih z naštetimi govori sem opazila, da na nek način prehajajo eden v drugega: da si žirovski govor nekatere značilnosti deli z gorenjevaškim na severu, nekatere pa z idrijskim na jugu. Gorenja vas je od Žirov oddaljena 12 kilometrov, kraja pa povezuje cesta po Poljanski dolini. Idrija je od Žirov oddaljena 13 kilometrov, vendar kraja ločijo vzpetine, po katerih je speljana precej ovinkasta cesta. Glede na to, da je Gorenja vas Žirovcem bolj dostopna kot Idrija, je razumljivo, da sta si žirovski in gorenjevaški govor bolj podobna in uvrščena v isto, tj. poljansko narečje. Idrijski govor pa spada v cerkljansko narečje.

Vseeno pa je povezava med prebivalci Žirov in Idrije skozi zgodovino morala obstajati, saj ju družijo nekaj skupnih značilnosti, ki jih gorenjevaški govor nima. Zato bi žirovski govor označila za nekakšen prehod med idrijskim in gorenjevaškim, čeprav si z idrijskim deli precej manj značilnosti.

Žirovski govor se mi zdi zelo dragocen. Sama ga v domačem okolju vedno uporabljam, žal pa mi je, da ga mlajše generacije vse bolj opuščajo. Prav zato sem se odločila, da ga v diplomski nalogi še podrobneje preučim. Na podlagi pripovedke Žirovski zmaj, prevedene v tri govore, bom analizirala, kaj ima žirovski govor skupnega z gorenjevaškim in kaj z idrijskim govorom.

V prvem delu diplomske naloge bom vse tri govore opisala po obstoječi literaturi, v drugem delu pa bom transkribirana besedila iz vseh treh govorov analizirala in izsledke primerjala.

2 Cilj diplomske naloge

Postavila sem si hipotezo, da je žirovski govor prehodni govor med idrijskim in gorenjevaškim, pri čemer mi prehodnost pomeni veliko skupnih lastnosti z enim in drugim. Moj cilj je ugotoviti, katere lastnosti si deli z vsakim od njiju, in tako ugotoviti stopnjo sorodnosti dveh govorov iz istega narečja na eni strani oziroma dveh govorov iz različnih sosednjih narečij.

3 Metoda dela

Za vsako analizo narečnih govorov je potrebno imeti gradivo. Čeprav posamične obravnave vseh treh govorov že obstajajo (Stanonik 1977: 293–209; Skalin 2002; Ramovš 1935), sem si pridobila lastnega, besedilnega. Izbrala sem si ljudsko pripovedko Žirovski zmaj iz zbirke *Kamniti most*. Pripovedke v zbirki je zbral in zapisal Lojze Zupanc. Pripovedko Žirovski zmaj sem torej skupaj z govorci priredila in tako jo je vsak od njih prebral v svojem govoru. Njihov govor sem posnela in fonetično zapisala, transkribirala. Transkribirana besedila vseh treh govorov sem analizirala in jih primerjala med seboj v tistih pojavih, ki jih besedila izkazujejo (naglas, glasovni sestav in nekaj oblikoslovnih pojavov). V zaključku sem strnila ugotovitve analize.

4 Zgradba diplomske naloge

V predgovoru sem pojasnila, zakaj se odločila za obravnavo treh krajevnih govorov, nato sledijo poglavja Cilj diplomske naloge, Metoda dela in Zgradba diplomske naloge. V teoretičnem delu sem značilnosti obravnavanih govorov povzela iz literature, praktični del pa vsebuje narečni prepis posnetih govorov ter analizo in primerjavo. Sledijo opažanja, kjer sem navedla svoje izsledke. Naposled sem navedla literaturo.

5 Teoretični del

Slovenski jezik se je pričel deliti na narečja med 11. in 13. stoletjem (Logar 1993: 5). Po klasifikaciji dialektologov Tineta Logarja in Jakoba Riglerja, ki sta izdelala *Karto slovenskih narečij* (1983), se slednja združujejo v gorenjsko, dolenjsko, štajersko, panonsko, koroško, primorsko in rovtarsko narečno skupino.

Trije govori, ki jih nameravam primerjati med seboj, spadajo v rovtarsko narečno skupino, ki je najmlajša od vseh. Njeno poimenovanje izvira iz nemške besede *reuten*, ki pomeni krčiti. Prebivalci oziroma naseljenci so namreč krčili gozdove, da bi lahko izrabljali zemljo. Skupina zajema pet narečij, in sicer tolminskega z baškim podnarečjem, cerkljanskega, črnovrškega, poljanskega, škofjeloškega in horjulskega. Gorenjevaški in žirovski govor spadata v poljansko, idrijski pa v cerkljansko narečje.

Za nastanek poljanskega narečja je bila ključnega pomena kolonizacija Loškega gospostva. Škofja Loka s Selško in Poljansko dolino je bila namreč med letoma 973 in 1803 v lasti freisinških (brižinskih) škofov. Območje je bilo razmeroma redko poseljeno, zato so škofje nanj naselili prebivalce, ki bi obdelovali zemljo. V Poljanski dolini so bili to slovensko govoreči Korošci iz okolice Vrbskega jezera. V 16. stoletju pa je sledila druga, tako imenovana rovtarska kolonizacija: hribovite predele okrog Žirovske kotline so poselili Poljanci in pa nekaj prebivalcev Tolminskega gospostva, kar se kaže tudi v govorih nekaterih obrobnihi vasi (Stanonik 1977: 295).

Loško gospostvo je na zahodu mejilo na tolminsko gospostvo, ki je obsegalo Tolminsko in pokrajino ob Idrijci, torej vključno z Idrijo. Severni del gospostva je bil prometno povezan z Benečijo, južni del (Idrija in Cerklja z okolico) pa z vzhodom, torej s Poljansko dolino. Ta dvosmerna prometna povezanost se kaže tudi v narečjih (Ramovš 1935: 47). Vsa rovtarska narečja imajo skupni ritmično-melodični element (Ramovš 1935: 82).

Na izrezku iz Logar-Riglerjeve *Karte slovenskih narečij* (1983) sem označila lego Žirov, Idrije in Gorenje vasi.

5.1 Poljansko narečje

Poljansko narečje zajema krajevne govore v Poljanski dolini. Na severu sega do Zminca, na jugu pa do razvodnice med Idrijco in Poljansko Soro. V poljansko narečje spadata tudi žirovski in gorenjevaški govor, ki ju obravnavam.

Poljansko narečje se v svoji najčistejši obliki govori v pasu od Poljan do Javorij (Ramovš 1935: 94).

Oglejmo si poteze poljanskega dialekta »v najčistejši obliki«, kot jih je diahrono napisal Fran Ramovš (1935: 94–99). Opis bom predstavila sinhrono in tako postavila soglasniški in samoglasniški sistem.

Poljansko narečje je edino, ki vsebuje dolge nenaglašene zloge. To se zgodi v tako imenovani ponaglasni dolžini: *'Tore:j'na-wa:s* (Gorenja vas), *po'mara:nča*. Stari dolgi cirkumfleks se premakne za en zlog naprej in postane kratek, izvirno naglašeni zlog pa se podaljša.

Isti premik se pojavi tudi pri prvotnem kratkem cirkumfleksu; knjižna beseda *začnèm* se po poljansko glasi *'začne:m*.

Značilna je tudi tonemska opozicija na dolгих naglašених zlogih: *jà:sna* (pridevnik), *Já:sna* (žensko ime). Pogosto se akut in cirkumfleks zamenjata, a ne dosledno; če je naglašen predpredzadnji zlog, je vedno akutiran.

Kratki zlogi, tudi tisti pred ponaglasno dolžino, pa so dinamični oziroma jakostno naglašeni.

Sistem dolgih samoglasnikov (naglašених in tistih, ki so v ponaglasni dolžini nenaglašени):

<i>i:</i>		<i>u:</i>
<i>iə</i>		<i>uə</i>
	<i>ó:</i>	
<i>e:</i>	<i>o:</i>	
	<i>a:</i>	

Izvor dolgih samoglasnikov:

I: (*mì:r*) in *u:* (*ú:ra*) zastopata etimološka *i* in *u* pred *r*-jem; v ostalih položajih sta se skrajšala.

Praslovanski *ě*, praslovanski nosnik *ę*, cirkumfektirani *e* in novoakutirani *e* v slovenskih dolгих zlogih pa so sovpadli v *ię* (*dìęl*, *pìęt*, *γrięm*).

Uo zastopa praslovanski nosnik *o* (*γùoβa*) in novoakutirani *o* v slovenskih dolгих zlogih (*kùoža*).

Ó:, ki nima para, zastopa cirkumfektirani *o*, ki se je najprej razvijal v paru z *jatom*, nato pa monoftongiral (*šó:la*).

E: zastopa umičnonaglašeni *e* (*té:ta*), *o:* pa umičnonaglašeni *o* (*wó:da*).

A: zastopa vokalizirani polglasnik v slovenskih dolгих zlogih (*mà:x*) in etimološki *a* (*Já:warje*).

Sistem kratkih naglašanih samoglasnikov:

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>ę</i>	
<i>a</i>	

I zastopa etimološki *i* v slovenskih dolгих zlogih in je skrajšan (*'sin*), prav tako se je skrajšal *u* (*'sux*, *'xut*).

E zastopa reducirani *i*: *št'rek*, *'šerak*; pojavlja pa se tudi v končnicah nekaterih glagolov v dvojini in množini: *se'dewa*, *se'dema*, *γowo'rewa*, *γowo'rema*. Redkeje zastopa reducirani *u*: *'ledje* (ljudje) ter *e*, na katera pade naglas po umiku cirkumfleksa: *'cedi:t*.

O zastopa novoakutirani polglasnik v zadnjih besednih zlogih: *'pos* (pes), umičnonaglašeni *ə*: (*s'tobar*, *'moγla*, *'toma*) ter *o*, na katerega pade naglas po umiku cirkumfleksa: (*'poso:da*, *'koko:š*).

Ǟ zastopa polglasnik pred zlogotvornim *r* (*'kǝrt*).

A zastopa *a*, na katerega pade naglas po umiku cirkumfleksa (*po'mara:nča*), in kratki naglašeni *a* (*b'rat*).

Dolgi nenaglašeni samoglasniki:

Poljansko narečje (seveda skupaj z žirovskim govorom) je edino, ki ima tudi nenaglašene samoglasnike dolge. Sistem dolgih nenaglašanih samoglasnikov se ne razlikuje od sistema naglašanih. Dolgi samoglasniki, s katerih se je naglas premaknil za en zlog proti začetku besede, so namreč v knjižnem jeziku naglašeni.

Kratki nenaglašeni samoglasniki:

i *u*
e *o*
ǝ
a

Pri njih velja omeniti le nekaj posebnosti:

A se pojavlja med drugim tudi pri akanju, ki je v poljanskem narečju prisotno v ponaglasni legi (*stà:rast*) in tudi v izglasju, kjer je bil v praslovanščini *ǝ*: *u do'lina* (v dolino). Izglasni *o* onemi, posledica je maskulinizacija samostalnikov srednjega spola (*liǝp miǝst*).

O pa se za mehkonebniki in ustničniki mestoma pojavlja namesto prednaglasnega *a*-ja (*koméǝne*, *postì:r*).

Starejša generacija še govori *j* pred velari, ki jim sledita izglasna *i* in *e*: *roke* > *rojke*, *noge* > *nojǝe*.

Soglasniki:

Zvočniki	Nezvočniki
<i>v</i> <i>w</i> <i>m</i>	<i>p</i> <i>f</i>
<i>l</i> <i>r</i> <i>n</i>	<i>t</i> <i>d</i>
<i>j</i>	<i>c</i> <i>s</i> <i>z</i>
	<i>č</i> <i>š</i> <i>ž</i>
	<i>k</i> <i>h</i> <i>γ</i>

V se pred sprednjimi samoglasniki izgovarja *v* (*'vidŋ*), pred zadnjimi pa *w* (*wó:da*).

G se spirantizira v *γ* (*γó:ra*) oziroma v izglasju v *x* (*'ura:x*).

Ń v gorenjevaškem govoru za soglasniki in v vzglasju otrdi v *n* (*'kuxna*), za samoglasniki pa se izgovarja kot *jn* (*koré:jne*). *Ĺ* pa vselej otrdi v *l* (*Polà:ne*). Noben soglasnik ni funkcijsko mehek.

5.2 Žirovski govor

Žirovski govor spada v poljansko narečje. Od poljanskega narečja v ožjem pomenu se razlikuje po tem, da je za žirovski govor značilna *a*-jevska akustična podoba (Stanonik 1977: 294). Govori se v Žirovski kotlini, ki ima približno pet tisoč prebivalcev. Vendar pa mlajši prebivalci vse bolj opuščajo njegove značilnosti, tako da se iz generacije v generacije bolj približuje knjižnemu pogovornemu jeziku.

Na severu se stika z gorenjevaškim, na zahodu z idrijskim in cerkljanskim, na jugovzhodu pa z logaškim in horjulskim govorom.

Značilnosti Žirovskega govora (po Stanonik 1977: 293–309):

Z gorenjevaškim govorom si deli ponaglasno dolžino, ki je posledica premika tako dolgega kot kratkega cirkumfleksa. Govora imata zato podoben slušni vtis.

Sistem dolgih samoglasnikov (naglašениh in tistih, ki so v ponaglasni dolžini nenaglašениh):

<i>i:</i>	<i>u:</i>
<i>iẹ</i>	<i>uọ</i>
<i>è:</i>	<i>ò</i>
<i>e:</i>	
<i>a:</i>	

Njihov izvor je enak kot pri opisu poljanskega narečja, vendar je opaziti nekaj razlik. Medtem ko so v poljanskem narečju (oz. njegovi najklennejši obliki, kot jo je opisal Ramovš) vsi ejevski samoglasniki, razen umičnonaglaščenega, sovpadli v *iẹ*, se v žirovskem govoru *ě* odraža kot zelo ozek *è:*, ki ga govorci slišimo kot *i* (*smrè:ka*). Nosnik *ẹ*, novoakutirani *e* in cirkumflektirani *e* pa so sovpadli v *iẹ* (*pìẹt, γrìẹm*).

Poleg tega pa vidimo, da žirovski sistem ne vsebuje dolgega širokega *o:* – ta se namreč izgovarja kot *a:* (*ká:za*, *wá:da*). Umičnonaglašeni *o* je torej sovpadel z dolgim *a* in z vokaliziranim *ə* (*lapà:ta*, *mà:x*).

Kratki naglašeni samoglasniki so:

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>ə</i>

I in *u* se na v žirovskem govoru vedno skrajšata (*'vidu*, *'hud*), razen pred *r* (*mì:r*, *ú:ra*).

Vidimo, da žirovski govor ne vsebuje kratkega naglašenege *o*-ja, saj se le-ta zaradi akanja in rahle redukcije spremeni v kratki polglasnik *a*-jevske barve *ə* (*'kəš*, *k'ləp*) in se tako izenačil s kratkim naglašnim polglasnikom (*'pəs*, *'təma*). Tudi umičnonaglašeni *ə* se izgovarja kot *ə* (*s'təbar*, *'məyla*).

Kratki nenaglašeni samoglasniki:

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>ə</i>
<i>(a)</i>	

Tu velja omeniti, da *ə* zastopa reducirana *o* in *u* (*kə'pil* – kupili).

E zastopa tudi nenaglašena *o* in *a* po preglasu za palatali: *'xiše*, *'kuxne*, *'s'mučet*, *tu'əče*, *dé:laje* (delajo). Ta preglas v gorenjevaškem govoru ni prisoten, v idrijskem, kot bomo videli, pa je.

Kot vidimo, v žirovskem govoru ni nenaglašnih širokih *o*-jev. Za ta govor je namreč značilno popolno akanje (*u da'lina* – v dolino).

Soglasniki:

Zvočniki	Nezvočniki
<i>v w m</i>	<i>p f</i>
<i>l r n</i>	<i>t d</i>
<i>j</i>	<i>c s z</i>
	<i>č š ž</i>
	<i>k h γ</i>

Knjižni *v* se pred sprednjimi samoglasniki izgovarja kot *v* (*'vidŋ*), pred zadnjimi pa kot *w* (*γawa'rema*).

Ŋ za soglasniki otrdi v *n* (*'lukne*), za samoglasniki pa se izgovarja kot *jn* (*karé:jne*). *Ĺ* v vseh položajih otrdi v *l*. Oba sta funkcijsko mehka (*'kuxne*, *nedè:le*).

Zapornik *g* se spirantizira v *γ* (*γá:ra*), v izglasju v *x* (*'ura:x*).

5.3 Idrijski govor

Cerkljansko narečje, v katerega spada idrijski govor, se govori na ozemlju idrijsko-cerkljanske regije. To območje se razteza ob zgornjem porečju Idrijce in ob povodju njenega pritoka Cerknice (Skalin 2002: 8). Večji kraji v regiji so Cerkno, Spodnja Idrija in Idrija.

Idrijski govor je prisoten v Idriji, najstarejšem rudarskem mestu, ki se nahaja ob sotočju Idrijce in Nikove. Na severu se neposredno stika z govorom Spodnje Idrije, na vzhodu z žirovskim govorom, na jugu meji na črnovrško, na jugozahodu na kraško ter na severozahodu na tolminsko narečje.

Značilnosti idrijskega govora (po: Skalin 2002):

Sistem dolgih samoglasnikov:

i: *u:*
je: *wo:*
a:

V *i:* so sovpadli nosnik *ę* (*'pi:t*), jat (*'di:lu*) in novoakutirani *e* (*'γri:m*), v *u:* pa so sovpadli cirkumfektirani *o* (*'bu:x*, *'pu:le*), novoakutirani *o* (*'mu:š*) in *o* (*'γu:ba*).

Umičnonaglašena *e* in *o* pa se odražata kot *je:* (*'tje:ta*) in *wo:* (*'nwo:γa*).

A: zastopa dolgi naglašeni *a* (*'sa:je*) in vokalizirani *ə* (*'ma:x*, *'ma:še*).

Sistem kratkih naglašanih samoglasnikov:

i *u*
e *ə*
a

Knjižna naglašena *i* in *u* se v idrijskem govoru skrajšata, njuna napetost pa se zniža (*'rɨba*, *'lɨč*).

Kratki naglašeni *i* pa se reducira v *e* (*ɨ'beɨ*).

Sistem kratkih nenaglašanih samoglasnikov je enak sistemu nenaglašanih. Tu velja omeniti, da zaradi popolnega akanja (prav tako kot v žirovskem govoru) vsak nenaglašeni *o* preide v *a* (*ɣawa'rɨma*), poleg tega pa se nenaglašeni *a*-ji in *o*-ji za (funkcijskimi) palatali preglašajo v *e* (*'tu:če*).

Soglasniki:

Zvočniki so:

w *m*
l *r* *n*
j

Nezvočniki so:

p *b* *f*
t *d*
c *s* *z*
č *š* *ž*
k *h*

Knjižni *v* se vselej izgovarja kot *w* (*'wi:tər*, ??), *g* pa se spirantizira v *ɣ* (*ɣwo:ra*), v izglasju v *x* (*k'ru:x*). *Ń* za soglasniki otrdi v *n* (*'kɨxne*), za samoglasniki pa se izgovarja kot *jn* (*z'na:jne*). *Ĺ* v vseh položajih otrdi v *l* (*pi:lem*). Tako *ĺ* kot *ń* sta funkcijsko mehka (*ne'di:le*, *'kɨxne*).

6 Praktični del

V tem delu diplomske naloge bom vse tri govore med sabo primerjala na osnovi značilnosti, dobljenih iz besedil.

Za izhodiščno besedilo sem želela izbrati ljudsko pripovedko o naših krajih, saj se mi takšno etnološko gradivo zdi zelo primerno za tovrstne raziskave. Tako sem se odločila, da izberem pripovedko iz zbirke ljudskih pripovedk z Loškega ozemlja *Kamniti most*. Pripovedke je zbral in zapisal pisatelj, publicist in učitelj Lojze Zupanc, ki je sicer prihajal iz Ljubljane, a ga je poklicna pot popeljala v Škofjo Loko. Zbirka je prvič izšla leta 1964.

Izbrala sem pripovedko *Žirovski zmaj*, jo skupaj z informatorji prevedla v njihov krajevni govor in ta prevod je potem vsak prebral v svojem govoru.

6.1 Žirovski zmaj

Na Žirovskem vrhu je stal grad. V njem je živel graščak, ki ni imel nikakršnega dela, zato si je iz dneva v dan izmišljeval, kakšno bi ugnal, da bi tlačane jezil in jim grenil življenje. Najraje pa je preklinjal. Od vseh njegovih kletvic je bila še najbolj nedolžna tale: O, ti prekleti zmaj!

Vsak dan je šel na lov. Ko pa nekega dne ni ustrelil nobene divje živali, je podrl telico, ki se je pasla na pašniku ob gozdu. Potlej je pogнал konja jahanca h kmetu, ki je tožil ob ustreljeni telici, in se ponorčeval:

»O, ti prekleti zmaj! Kaj bom pa zdaj? Sem mislil, da je volk, pa sem ubil telico. A nič ne maraj! Ko bom ustrelil volka, ti ga bom prinesel za telico.«

To je dejal, se hudobno zakrohotal in s konjem odpeketal v grad.

Naslednji dan je ustrelil volka. Privezal ga je konju na rep in ter ga odvlekel h kmetu v zameno za ubito telico. Vrgel je ustreljeno zver pred kmetov hlev in se zakrohotal:

»Obljubil sem ti volka za telico. Tu ga imaš, da ne boš rekel, kakšen besedavelj sem. Oderi ga, pa boš imel za zimo volčji kožuh, volčje meso pa je slajše od telečjega.«

Kmetu je zavrela kri in je vzrožil:

»O, graščak, samo norčuješ se, ker si pač zloben kakor vrag!«

Graščak je s konjem odpeketal na grad in poslal po kmeta valpte. Vrgli so siromaka v grajsko vozo, kjer je umrl od gladu.

Še tisto leto je polja pod Žirovskim vrhom sklestila toča. Kmetje niso želi, pa tudi kruha niso imeli, da so bili lačni.

(Zupanc 2010: 108–109)

6.2 Gorenjevaški govor

Posnela: Bojana Žakelj, 2016

Informatorka: Miluška Kavčič, roj. 1961 v Ljubljani, živi v Gorenji vasi

Poviédala bom zyó:dbica o 'žero:uskŋ zmá:ju tók, ket yowo'rema u 'lore:jn 'wos. Dó:ns otró:c yowo'reja dó:st bel k'nižŋ, 'eni pa 'še-zna:ma po 'pola:nsk.

Á:nkat, ré:s 'doux nazà:j, je na Žeró:uskŋ 'wax s'tau-γra:t. U 'nem je 'žiwu an bo'γat možá:kar, ke 'ni 'jemu d'rujya dièla, ket de-j 'ledi sprà:ulu ob 'žiuçe pa nem nayà:ju. 'Tut-klièu je 'rat. Od v'sex ne'γovix kliétu je bla še 'narbel nedó:užna tá:le: 'ti p'rekliet zmà:j!

U'sak-da:n je 'šou 'lovit s:ójŋ ló:uskŋ 'posam. An dá:n pa 'ni 'ubeu nobé:ne 'deuje 'žewa:l, tók de je u'beu kax telieta, k-se-j pá:su 'ob-γma:jn. Zrá:uŋ telieta je pa vïeku k'met. Možá:kar je pařjà:xu do 'neya. Nó:rca se-j dièlu: »'Ti prekliet zmà:j! 'Kej bom pa z'dej? Sŋ 'misnu, de sŋ vó:uka u'beu, sŋ pa telieta. Pa 'neč 'xudya. Ke bom, ti bom pařniesu vó:uka na'mest telieta. Xudó:bŋ se-j zas'meju, pa odjá:xu nazà:j u 'sój-γra:t. D'ruy-da:n 'je-ustrièlu vó:uka. Sójŋ kó:jnu γa-j za rièp pařvïezu, 'pa γa-j pařpé:lu x kmietu.

Pa ré:če kmietu: »Wó:uka sŋ ti ob'lubu za telieta. 'To γa 'maš, de 'nauš-dja:u de 'sam 'obiètam. Odér γa, de boš po'zim ló:x oblièku ne'γo:wa kùoža. Pa še vó:uku 'mesu 'je-buqli od teliéçiγa.

K'met je 'čist ponó:ru: »Niéxi, 'sam ob 'žiuçe me sprà:ulaš, ke si xudó:bŋ 'ket-sa:m 'ura:x.«

Možá:kar 'je-šo:u nazà:j domù:, pa só:jŋ 'lediem ukà:zu, nej γa pařviéžeja za s'tobar ob γrà:du, kïer je u'maru od lá:kate.

Še 'tist lièt je 'nive pod žeró:uskŋ-waxam sk'lestila tuóča, tók de kmietje né:sa mièl kej za žïet.

6.2.1 Analiza govora

pojavi	odraz v govoru	primeri
<u>Slušni vtis</u>	Žirovcem se gorenjevaški govor zdi po melodiji zelo podoben našemu, kar je posledica naglasnih premikov. Pogosti ozki o-ji, ki jih žirovski govor nima, pa se jim zdijo zabavni.	<i>kó:k, tó:k</i> – na račun teh dveh besed, ki se v Žireh izgovarjata <i>ká:k</i> in <i>tá:k</i> , se Žirovci najpogosteje šaliyo. ¹
<u>Naglas</u>		
Tonemskost/ netonemskost	tonemska nasprotja na dolгих zlogih, na kratkih je naglas dinamični	akut: poviédala, zmá:ju, s:ó:jn cirkumfleks: telieta, sprà:ulaš
Metatonija	novi cirkumfleks postane akutiran, stari in novi akuti pa cirkumfektirani, a ne povsem dosledno; tretji zlog od konca besede je, če je naglašen, vedno akutiran	poviédala bom, o zmá:ju, možá:kar, od kliétu; nazà:j, dièla, sprà:ulu, nayà:ju; poviédala, já:γada
Naglasni premiki		
	stari cirkumfleks se pomakne za en zlog proti začetku besede, novonaglašeni samoglasnik je kratek, na prvotno naglašenem pa ostane ponaglasna dolžina, če ta ni v izglasju oz. če to nista <i>i</i> in <i>u</i> ; tak preskok je možen tudi med naglašeni besedami, ne samo na breznaglasnice pred njim	'žero:uskŋ, u 'γore:jn 'wos, po 'pola:nsk, p'rekliet~ prekliet, 'obiętam, 'žewa:l, 'mesu, 'lediem; 'ledi, je sk'lestila; s'taŋ-γra:t, 'tut-klięu, u'sak-da:n; 'šezna:ma, 'ob-γma:jn
	izveden je umik na prednaglasna <i>e</i> in <i>o</i> , samoglasnik je dolg in akutiran	γa-j paɾpé:lu, ré:če; otró:c, nó:rca, xudó:bŋ, kó:jnu, je čist ponó:ru

¹ Znana je tale šala: Poljanka se vozi z avtomobilom, nakar jo ustavi policist in jo okara: »Kako pa voziš, kot kakšna kura!« – Gospa mu odgovori: »Kok, kok!?!«

	izveden je umik na prednaglasni ə, samoglasnik je kratek, redko dolg	s 'posam, za s'tobar, ló:x,
	nedosledno je izveden umik z vsake prvotne končne kračine; samoglasnik je kratek, redko dolg in akutiran	'ni 'jemu, 'ni 'ubeu, do 'neɣa; á:nkat; bo'ɣat

<u>Samoglasniki</u>		
<u>Dolgi naglašeni (v slovenskih dolгих zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>i</i> (skrajšan, razen pred <i>r</i>) in položajno (pred <i>u</i> in <i>j</i>) <i>e</i> <i>e</i> (po redukciji, pri glagolih v sedanjiku v dv. in mn.)	k'nižŋ, 'ti, 'ni, 'misnu; 'deuŋe, sŋ u'beu; ɣoworewa, ɣgoworeta, ɣoworete, ɣoworema, ɣowo'reja
<i>u</i>	<i>u</i> (skrajšan)	ob'lubu, 'xudɣa
ě (jat)	<i>iɛ</i> , ki se lahko med zvočnikoma oža v [iè]	poviédala, diɛla, liɛt, se-j diɛlu; 'je-ɣstriɛlu
ô-	<i>uo</i> ; <i>u</i> v izglasju	buɔli, nò:č, bò:x, nò:s 'mesu
è, ê	<i>ie</i>	niéxi, pəɣniésu, kmietu
ɛ	<i>ie</i> / [iɛ] (med zvočnikoma)	kliɛu, prekliet, žiet, pəɣviézeja, telieta
ò, ɔ	<i>uo</i>	kùoža, tuóča
umičnonaglašeni <i>e</i>	<i>e:</i>	ɣa-j pəɣpé:lu, ré:če, odé:r
umičnonaglašeni <i>o</i>	<i>o:</i>	otró:c, dó:st, ponó:ru, nó:rca
<i>a</i> in <i>ə</i>	<i>a:</i> , ob <i>w</i> tudi <i>o</i>	u 'sòj-ɣra:t, nazà:j, možá:kar, dá:n; u 'ɣore:jn 'wos
zlogotvorni <i>ɨ</i>	<i>o:ɨ</i>	vó:ɨka,
zlogotvorni <i>ɨ</i>	<i>ɔr</i> , skrajšan	pod žeró:ɨsk'ŋ-wəɣxam, je u'məɣu
zveza <i>ou</i> različnega izvora	<i>o:ɨ</i>	'žero:ɨskŋ, ló:ɨskŋ

<u>Kratki naglašeni samoglasniki (v slovenskih kratkih zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>e</i>	'neč, sŋ ū'beu
<i>e, e, ě</i>	<i>e</i>	k'met, od v'sex
<i>ə</i>	<i>o</i>	je 'šoŋ, s 'posam, s'tobar
<i>a</i>	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	bo'ɣat; z'dej
<u>Kratki nenaglašeni samoglasniki (tudi tisti, ki so prišli pod mlad naglas po umiku s cirkumfletiranega zloga)</u>		
<i>i</i>	<i>e / i</i> , onemi v izglasju in ob zvočnikih ter povzroči nastanek sekundarnega <i>a</i> pred <i>r</i> ali zlogotvornega zvočnika	o 'žero:ɥskŋ, 'žewa:l, ne'ɣovix; u 'ɣore:jn 'wos; je pəɾjə:xu, bom pəɾniesu, ɣa-j pəɾpé:lu, só:jŋ
<i>u</i>	<i>u</i> (tudi kot končnica pri samostalnkih), <i>e</i> za mehkim soglasnikom, onemi redko v izglasju (tudi kot končnica pri pridevnkih)	xudó:bŋ, u'məɾu, kó:jnu, x kmietu – toda: na Žeró:ɥskŋ 'wəɾx; 'ledi; u 'nem, só:jŋ kó:jnu
<i>e, e,</i>	<i>e</i>	nedó:ɥžna, telieta,
<i>a</i>	<i>a</i>	'obiətam, poviédala
<i>o, o</i>	<i>o</i> v prednaglasnih zlogih; <i>a</i> v ponaglasnih (ponaglasno akanje), v izglasnih onemi	odjá:xu, možá:kar, 'obiətam lá:kate, ɣowo'reja, ne'ɣo:wa kùoža (Ted), zɣó:dbica (Ted); po 'pola:nsk, xudó:bŋ
asimilacije zvez -ěł, -ał, -əł, -ił, -əv, -ov	v <i>u</i>	je 'žiwu, 'ni 'jemu; de-j sprà:ɥlu, naɣà:ju, kliétu, je vïeku; k-se-j pá:su, bom pəɾniesu, je u'məɾu; 'je-ɥstrièlu, sŋ ob'lubu; kliétu; vó:ɥku

<u>Soglasniki</u>		
<i>l</i>	<i>l</i>	'pola:nsk, sprà:ulaš, 'narbel, pərpé:lu, sɤ ob'lubu
<i>ń</i>	<i>jn</i> med samoglasnikoma <i>n</i> za soglasnikom in v vzglasju	kó:jnu, u 'ɣore:jn 'wos; k'nižɤ, pa nem, 'nive
<i>v</i>	<i>v</i> pred sprednjimi samoglasniki, <i>w</i> / <i>v</i> pred zadnjimi	poviédala, vìeku ɣowo'rema, 'wərx, ne'ɣo:wa, vó:ɤka, wó:ɤka
<i>g</i>	<i>ɣ</i> , <i>x</i> v izglasju; <i>jɣ</i> pred sprednjimi samoglasniki	u 'ɣore:jn 'wos, ɣma:jn, ɣowo'reja, ne'ɣo:wa, 'ura:x; d'rujɣa
sekundarni <i>j</i>	ponekod protetični <i>j</i> po redukciji <i>i</i> -ja v <i>e</i>	'ni 'jemu
<i>m</i> v izglasju za soglasnikom	<i>ɲ</i>	na Žeró:ɤskɤ 'wərx, sɤ, só:jɤ, 'vidɤ
<u>Oblikoslovni pojavi</u>		
srednji spol	maskulinizacija v ednini	vó:ɤku 'mesu 'je-buɤli; telieta, k-se-j pá:su, 'tist liɤt
analogije med skloni	vpliva D na M ni opaziti, saj končni <i>-u</i> pogosto onemi.	na Žeró:ɤskɤ 'wərx

6.3 Žirovski govor

Posnela: Bojana Žakelj, 2016

Informatorka: Joži Stanonik, rojena 1946 v Goropekah (vas nad Žirmi), živi v Žireh

Z'dej bam pav'ě:dala ana zyúódba a žeró:uskŋ zmá:ju, tá:k kat ɣawa'rema u Žerě:x. 'Dŋs atrá:c ɣawa'reje tú:k nùobl̩x, à:n pa še zmié'rej-zna:ma pa 'žero:usk.

Á:nkat, r'ě:s dò:ux nazà:j je na 'Žero:usk'ŋ-wą:rx stà:u an vè:lk ɣrà:t. U-'nim je 'žiu an bá:ɣat mažá:kar, kə 'ni 'jemu d'ruzɣa d'ě:la, kat de je 'ledi sprà:uleu ab 'ži:uce pa 'nem fà:jn naɣà:jeu. 'Tut-klięu 'je-rat. Ad u'sęx tistix kliętu je bla še 'narbel 'nado:už'na-tuole: »Ó:-ti preklięt zmà:j!«

Usá:k-da:n 'je-šo:u 'lavit s só:iŋ 'pąsam. Ló:uskiɣa je 'jemu. An'ɣa-dnię pa 'ni nabé:ne 'deuje 'žewa:l ustr'ě:lu, 'tak de je 'ubeu 'kəɣ telięta, ka se je pá:su tam 'ab-ɣma:jn. Zrá:uŋ telięta pa je vię'kou-kmet. 'Mažá:kar je pəɣjà:xou da-j'neɣa:?. Ná:rca se je d'ě:lou: »Ó:-ti preklięt zmà:j! 'Kej pa zde:j? Sŋ 'misnu, de je vó:uk, sŋ pa telię'ta-ustr'ě:lu. Pa 'neč 'xudɣa. Ka bam vó:u'ka-ustr'ě:lu, ti bam pəɣnięsu pa 'namest 'neɣa telięta.«

Xadá:bŋ se je zas'mejeu pa adjà:xou nazà:j 'u-ɣrà:t. D'ruɣ-da:n je 'ustr'ě:lu vó:uka. Pəɣvięzou je vó:uka za rięp za kuójne, pa ɣa je pé:leu nazà:j kmiętu.

'Pa-pra:u kmiętu: »Wó:uka sŋ ti ab'lubu za telięta. 'Ta ɣa 'imaš, de 'nə'baš-dja:u, de 'sam ab'lebu:jem. Adé:r-ɣa, pa baš pa'zim 'jemu ne'ɣowa kùøže. Pa še wó:ukou 'mesu je ve'lik-bu:li ad teliéčɣa.«

K'met je 'čist paná:ru: »Nięxaj, 'sam ab 'žiuce me sprà:uleš. Ka si xadá:bŋ kat sà:m 'ura:x.

'Mažá:kar 'je-šo:u nazà:j damù:, pa s'ó:jŋ 'ledięm ukà:zou, 'nej ɣa pəɣvięžeje za s'təɣəɣ, kuódar je 'umrou ad lá:kate.

Še 'tist lè:t je pad Žeró:uskŋ 'wərxŋ klé:jstla tùóče, 'təɣ de kmiętje né:sa jemè:l 'čist 'neč za žięt.

6.3.1 Analiza govora

pojavi	odraz v govoru	primeri
Naglas		
Tonemskost/ netonemskost	tonemska nasprotja na dolgih zlogih	akut: pav ⁱ ɛːdala, prekliɛt, vóːɫka cirkumfleks: d ⁱ ɛːla, adjàːxou, tùoče
Metatonija	novi cirkumfleks postane akutiran, stari in novi akuti pa cirkumflektirani, a ne povsem dosledno; tretji zlog od konca besede je, če je naglašen, vedno akutiran	pav ⁱ ɛːdala; slàːma, sláːmnata
Naglasni premiki	stari cirkumfleks se pomakne za en zlog proti začetku besede, novonaglašeni samoglasnik je kratek, na prvotno naglašenem pa ostane ponaglasna dolžina, če ta ni v izglasju oz. če to nista <i>i</i> in <i>u</i> ; tak preskok je možen tudi med naglašeni besedami, ne samo na breznaglasnice pred njim	an ⁱ ɣa-dniɛ, ⁱ žewaːl, teljɛ ⁱ ta- ɯstrjɛːlu, ⁱ ubeɯ, ⁱ ustrjɛːlu
	izveden je umik na prednaglasna <i>e</i> in <i>o</i> , samoglasnik je dolg in akutiran	atráːc, náːrca, xadáːbɯ
<u>Samoglasniki</u>		
<u>Dolgi naglašeni (v slovenskih dolgih zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>i</i> skrajšan, razen pred <i>r</i> <i>e</i> pri glagolih v sedanjiku vseh oseb dv. in mn. ter pri redukcijah	ve ⁱ lik, ⁱ čist; ɣawarewa, ɣawareta, ɣawarema, ɣawarete, ɣawa ⁱ reje, ⁱ deuje, ⁱ žewaːl, ⁱ neč
<i>u</i>	<i>u</i>	d ⁱ ruzɣa, ⁱ xudɣa
<i>ě</i>	ɛː, iː	Žerɛːx, d ⁱ ɛːla, ustrjɛːlu, d ⁱ ɛːlou, jemɛːl

<i>ô-</i>	<i>u: / ô: / "ô:</i> <i>u</i> (nenaglašeni po izgubi naglasa) v izglasju	ve'lik-bu:li, só:iŋ, s ^u ó:jŋ (pri svojilnih zaimkih je v stranskih sklonih ozki <i>o</i> zaradi nalike po Im), tú:k; zyuódba; 'mesu
<i>e, e</i>	<i>iē, iē</i>	kmiētu, kmiětje, telietà, kliētu, p̣arvîéžeje, p̣arvîezou, žiět
<i>ò, o</i>	<i>uo, uo</i>	kùože, tùoče
umičnonaglašeni <i>e</i>	<i>e:</i>	adé:r
umičnonaglašeni <i>o</i>	<i>a:</i>	paná:ru, xadá:bŋ,

<i>a, ə</i>	<i>a:</i>	lá:kate, mažá:kar, 'ura:x
zlogotvorni <i>ɫ</i>	<i>o:u</i>	vó:uk
zlogotvorni <i>ɾ</i>	<i>ɑ:r</i>	na 'Žero:usk'ŋ-wə:rx
zveza <i>ou</i>	<i>o:u</i>	žeró:uskŋ, Žeró:uskŋ
<u>Kratki naglašeni samoglasniki (v slovenskih kratkih zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>e</i>	'neč, je 'ubeu
<i>e, e,</i>	<i>e</i>	k'met
<i>ə</i>	<i>ɑ</i>	'pa:sam, s'taɓar
<i>a</i>	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	'pa-pra:u, z'dej
<u>Kratki nenaglašeni samoglasniki (tudi tisti, ki so prišli pod mlad naglas po umiku s cirkumfletiranega zloga)</u>		
<i>i</i>	<i>i</i>	tistix
<i>u</i>	<i>u, a</i> (po redukciji)	xadá:bŋ, kmìetu
<i>e, e,</i>	<i>e</i>	telièta, lá:kate
<i>a</i>	<i>a</i> , za palatali <i>e</i>	pavié:dala, telièta, ná:rca, nazà:j kuójne (Ted), sprà:uleš
<i>o, ɔ</i>	<i>a</i> , za palatali <i>e</i>	pavié:dala, lá:kate, adjà:xou, ɣawa'rema kùože (Ted), ɣawa'reje
<i>u</i>	<i>u / a</i> (po redukciji)	xadá:bŋ, kmìetu
asimilacije zvez - <i>əl</i> , - <i>əl</i> , - <i>il</i> , - <i>əv</i> ; ne pa - <i>al</i>	<i>v u</i>	ustriè:lu, paŋnièsu; ukà:zoʊ, paŋvièzoʊ, naɣà:jeʊ, sprà:uleʊ, pé:leʊ;

<u>Soglasniki</u>		
<i>l</i>	<i>l</i> (ne glede na položaj), funkcijska mehkost	sprà:ɽleɥ, bu:li, ab'lubu
<i>n</i>	<i>n</i> za soglasniki; <i>jn</i> za samoglasniki (tudi na začetku besede, če se prejšnja konča na samoglasnik); funkcijska mehkost	kuójne, 'neɣa; da-j'neɣa:
<i>v</i>	<i>v</i> pred sprednji samoglasniki; <i>v / w</i> pred zadnjimi	pərviezoɥ, ve'lik; ɣawa'rema, wə:rx, vó:ɽk, vó:ɽka, ɣawa'reje
sekundarni <i>j</i>	pred <i>st</i> ; protetični <i>j</i> pred <i>i</i> - jem, ki se reducira v <i>e</i>	klé:jstla, 'ni 'jemu
<i>g</i>	<i>ɣ, x</i> v izglasju	'neɣa, zyódba, naɣà:jeɥ, ɣawa'rema, 'ura:x
<i>m</i> v izglasju za soglasnikom	<i>ŋ</i>	na 'Žero:ɽsk'ŋ-wə:rx, sŋ, s só:iŋ 'pəsam, 'vidŋ
Oblikoslovni pojavi		
srednji spol	maskulinizacija v ednini	wó:ɽkoɥ 'mesu, telieɥta, ka se je pá:su
nalike med skloni	D ne vpliva na M, pogosta redukcija končniškega <i>-u</i>	na 'Žero:ɽsk'ŋ-wə:rx

6.4 Idrijski govor

Posnela: Bojana Žakelj, 2016

Informator: Samo Beričič, roj. 1963 v Ljubljani, živi v Idriji

Pa'wi:dāu bam 'e:na ad ži'ro:uskiya z'ma:ja 'tak, kət ɣawa'rjma w-'Iḡdərji. 'Dəns at'r'wɔ:c ɣawa'rjje z'la bel k'njznu, 'e:ni pa še ab'rajtama suj dia'lɛ:kt.

'Ankrat, 'ri:s 'dāuɣu na'za:j, je na Ži'rāuskmu 'wārxu stau ɣ'ra:t. U 'nem je 'žjwu 'di:c, ka 'ni: 'jemu m'bjenya 'di:la, za'tu: sɿ je-w'sa:k 'da:n sp'ru:t zmjš'la:waɣ, k'wa:bj wš'pɿču, de bj tla'ča:ne ab 'žjuce sp'ra:uleɣ, nem na'ɣa:jeɣ mpa žjū'le:jne ɣre'njɣ. Še 'na:jrajš je pa prek'ljineɣ. Ad u'sex ne'ɣāwɿx k'li:tuc pa je bla še 'na:rbel na'dāužna 'ta: »'Qɔ:-tj prek'li:t z'ma:j!«

V'sa:k 'da:n je 'šāu na 'ja:ɣa. Ka ɛn 'da:n ni m'bje:ne 'deuje žwa'lj us'tərɬu, je u'beɣ te'ljca, ka se je 'pa:sla na 'pa:šɣku ab 'ru:bu 'meje. Na š'tuoru je pa 'ju:kau k'met. ɣas'pu:t je pər'ja:xaɣ da 'neɣa. Se je 'di:laɣ 'norca: »'Qɔ:-ti prek'li:t z'ma:j! K'wa: bu pa 'zej! Sɿ 'mjslu, de je 'wāɣk, pa sɿ te'ljca u'beɣ. 'Sam 'neč 'xɣɣa. Ka bam 'wāɣka us'tərɬu, tj ɣa bam na'mest te'ljce pər'ni:su.«

'Tu: je 'ri:ku, se ž'lext zakra'xatāu in s 'kojnem ad'ja:xaɣ u ɣ'ra:t.

Nas'li:dɣ 'da:n je us'tərɬu 'woɣka. Pər'wi:zaɣ ɣa je 'kojnu za 'rep in pa'pje:leɣ x k'mi:tu na'mest u'bje te'ljce. 'Wāɣu je us't'ri:lɛna z'wi:r pret k'mi:tāu x'li:ɣ in se zas'mejeɣ: »Ab'lɣbɣ sɿ tj 'wāɣka na'mest te'ljce. 'Ta ɣa 'jmaš, de na 'baš 'ri:ku, de 'sam ab'lɣblem. A'dje:r 'ɣa, de baš pa'zjɿm 'lɔxku ab'li:ku ne'ɣowa 'ku:že. Pa še 'wāɣče me'su: je 'bu:lš at te'li:čiya.«

K'met je 'kər z'hwɔ:ru: »'Qɔ:, ɣraš'ča:k, 'sam 'nwɔrca se 'di:laš, ka sɿ ž'lext kat xɣ'djč.

ɣraš'ča:k je-js s'wojim 'kojnem 'djrkaɣ na'zaj na ɣ'ra:t in 'sojim 'di:cam u'ka:zāu, nej k'mi:ta zap're:je. 'Ubu:zɣa člā'wi:ka sa 'wāɣɿ u ɣla'bwɔ:ka 'lɣkne pad ɣ'ra:dam, 'ki:r je ad 'la:kate u'maru. Še 'tjstu 'li:tu je 'njwe pad Ži'rāuskjɿm 'wārxam 'tu:če ak'le:jstla. K'mi:tje 'ni:sa j'mi:l 'kej 'ži:t, 'tək de sa blj 'la:čnj.

6.4.1 Analiza govora

pojavi	odraz v govoru	primeri
<u>Slušni vtis</u>	Žirovcem se melodija idrijskega govora zdi nekako »težka«, saj so vsi dolgi naglasi padajoči. Zelo očitni so vsi dolgi <i>i</i> -ji in <i>u</i> -ji, nastali iz ozkih <i>e</i> -jev in <i>o</i> -jev.	pa'wi:dāu bam, 'di:c, 'di:la ²
<u>Naglas</u>		
Tonemskost/ netonemskost	netonemski, kolikostna nasprotja so ohranjena	na'za:j, 'sqjim 'di:cam
Naglasni premiki	izveden je umik na prednaglasna <i>e</i> in <i>o</i> , samoglasnik je dolg	at'r ^w o:c,
	izveden je umik na prednaglasni <i>a</i> , samoglasnik je kratek	'dāns, 'lɔxku
	izveden je umik z vsake končne kračine; samoglasnik je kratek	'ankrat, 'ni: 'jemu, da 'neya, zakra'xatāu
	analogični naglasi	u'stri:lēna (z'wi:r), se zas'mejeu
<u>Samoglasniki</u>		
<u>Dolgi naglašeni (v slovenskih dolgih zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>i</i> skrajšan, znižana napetost; <i>e</i> pred <i>u</i>	ɣawa'rjma, te'ljca, žwa'lj, u'bjte; 'deuje,
<i>u</i>	skrajšan, znižana napetost: <i>u</i>	'xudɣa, ab'lubɣ
ě, e, e	<i>i:</i> (vsi sovpadajo)	pa'wi:dāu bam, 'di:c, 'di:la, nas'li:dn̩, 'li:tu, x'li:u, člā'wi:ka, bam pər'ni:su, baš 'ri:ku, k'mi:tu, k'mi:tāu, k'li:tuc, prek'li:t

² Znana je šala o Ljubljancu, ki v Idriji kupuje salamo. Prodajalka ga vpraša: »A zrižem?«, nakar kupec odgovori, da želi salamo brez riža. Dolgi *i*-ji in *u*-ji so torej pogosto povod za nerazumevanje.

<i>ô-, ɔ, ô</i>	<i>u:</i> (vsi sovpadajo)	'ju:kau, 'ku:že, za'tu:, me'su:, sp'ru:t, ɣas'pu:t, ab 'ru:bu, 'tu:če
umičnonaglašeni <i>e</i>	<i>ie:, e: pred j</i>	m'bje:ne, je pa'pie:leu, a'dje:r; žju'le:jne, zap're:je 'e:na, m'bjenɣa,
umičnonaglašeni <i>o</i>	<i>wɔ, wɔ:, wɔ(:), wɔ:, o pred j</i>	at'r ^w ɔ:c, z'nwɔ:ru, 'nwɔ:ca, u ɣla'bwɔ:ka; 'kojnu
<i>a in ə</i>	<i>a:</i> , včasih <i>a</i> (pred <i>j</i>)	ɣ'ra:t, ad'ja:xau; 'da:n; ab'rajtama, na'zaj
zlogotvorni <i>ɬ</i>	<i>ǎu</i> (diferenciacija)	'dǎuɣu, 'wǎuka, 'wǎučje 'volčje'
zlogotvorni <i>ɣ</i>	<i>ar</i>	'wǎɣu je, sa 'wǎɣɬ, je ɰ'mǎru
zveza <i>ou</i> različnega izvora	<i>ou</i> , pogosteje se diferencira v <i>ǎu</i>	ne'ɣowa, na Ži'rǎuskmu 'wǎrxu, na'dǎužna, Ži'rǎuskim

<u>Kratki naglašeni samoglasniki (v slovenskih kratkih zlogih)</u>		
<i>i</i>	<i>e</i>	je u'beu, 'neč
<i>e, e, ě</i>	<i>e</i>	k'met, za 'rep, ad u'sex
<i>o, o</i>	<i>a</i>	z'la 'zelo'
<i>ə</i> in umično naglašeni <i>a</i>	<i>a</i> , redkeje <i>o</i>	je 'šāu, ('pās), 'dāns, 'lōxku
<i>a</i>	(<i>a</i>), <i>e</i> ob <i>j</i>	/; 'zej, 'kej
<u>Kratki nenaglašeni</u>		
<i>i</i>	<i>ī</i> , onemi v izglasju in ob zvočnikih ter povzroči nastanek sekundarnega <i>ə</i> pred <i>r</i> ali zlogotvornega zvočnika	zmj's'la:waū; bī pər'ni:su; na 'pa:šņku, nas'li:dņ
<i>e, e</i>	<i>e</i>	te'ljca, 'la:kate
<i>ě</i>	<i>i</i> ali onemi	ad ži'ro:u'skiya, at te'li:čiya; 'xūdyā, 'ubu:zyā
<i>a</i>	<i>a, e</i> za funkcijsko mehкими soglasniki, nastalimi iz <i>č, ž, š, ě, ĭ</i> , in pred <i>j</i> (preglas)	nas'li:dņ, za'tu:; 'tu:če, ab'luble, yawa'rjje; nej
<i>o, o</i>	<i>a</i> (popolno akanje z izjemami:), <i>e</i> (preglas za (funkcijsko) mehкими samoglasniki, redko pred njimi); izglasni - <i>o</i> v - <i>u</i> ali onemi	pa'wi:dāu bam, yawa'rjma, at'r ^w o:c, te'ljca (Ted), ab'rajtama (1. mn); yawa'rjje, 'ku:že (Ted); bel 'bolj'; k'njžnu, 'dāuγu, 'lōxku, 'tjstu 'li:tu, na'mest
asimilacije zvez - <i>ět</i> , - <i>ət</i> , - <i>it</i> , - <i>vo</i> -, - <i>vi</i> -; ne pa tudi - <i>at</i>	v <i>u</i>	je 'žjwu, 'ni: 'jemu; bam pər'ni:su, je 'ri:ku; bī wš'pjču, suj, k'li:tuc; sī je zmj's'la:waū, se zakra'xatāu, je ad'ja:xau
<i>u</i>	<i>u</i> / (<i>u</i>)	na žj'rāu'skmu 'wārxu, je u'beu, na 'pa:šņku ab 'ru:bu, na š'tuoru, 'kojnu, xū'djč

<u>Soglasniki</u>		
<i>l</i>	<i>l</i> (ohrani funkcijsko mehkost)	sp'ra:uleu, u'stri:lenu, ab'lubleu
<i>n</i>	<i>n</i> za soglasnikom, <i>jn</i> za samoglasnikom (ohranita funkcijsko mehkost)	'lɔkne, žju'le:jne, 'kojnem
<i>v</i>	<i>w</i>	ne'ɣowa, z'wi:r, 'wɔuk
sekundarni <i>j</i>	pred <i>st</i> ; protetični <i>j</i> pred <i>i</i> -jem, ki se reducira v <i>e</i>	ak'le:jstla 'ni: 'jemu
<i>g</i>	<i>ɣ</i> , <i>x</i> v izglasju	ɣawa'rije, ɣla'bwɔ:ka, ne'ɣowa
<i>m</i> v izglasju	vedno <i>m</i>	sɪ, 'kojnem
<u>Oblikoslovni pojavi</u>		
srednji spol	ohranjen	'wɔuɕje me'su:, 'tɪstu 'li:tu
analogije med skloni ali oblikami	dajalnik vpliva na mestnik oz. samostalnik na pridevnik	na ži'rouskmu 'wɔrxu

6.5 Primerjava govorov

	Gorenja vas	Žiri	Idrija
<u>Naglas</u>			
Tonemskost/ netonemskost	tonemska nasprotja na dolgih zlogih	tonemska nasprotja na dolgih zlogih	netonemskost
Metatonija	novi cirkumfleks postane akutiran, stari in novi akuti pa cirkumflektirani; a ne povsem dosledno; tretji zlog od konca besede je, če je naglašen, vedno akutiran	novi cirkumfleks postane akutiran, stari in novi akuti pa cirkumflektirani, a ne povsem dosledno; tretji zlog od konca besede je, če je naglašen, vedno akutiran	ni metatonije, kar je posledica netonemskosti
Naglasni premiki	stari cirkumfleks se pomakne za en zlog proti začetku besede, novonaglašeni samoglasnik je kratek, na prvotno naglašenem pa ostane ponaglasna dolžina, če ta ni v izglasju oz. če to nista <i>i</i> in <i>u</i> ; tak preskok je možen tudi med naglašenimi besedami, ne samo na breznaglasnice pred njim	stari cirkumfleks se pomakne za en zlog proti začetku besede, novonaglašeni samoglasnik je kratek, na prvotno naglašenem pa ostane ponaglasna dolžina, če ta ni v izglasju oz. če to nista <i>i</i> in <i>u</i> ; tak preskok je možen tudi med naglašenimi besedami, ne samo na breznaglasnice pred njim	
	izveden je umik na prednaglasna <i>e</i> in <i>o</i> , samoglasnik je dolg in akutiran	izveden je umik na prednaglasna <i>e</i> in <i>o</i> , samoglasnik je dolg in akutiran	izveden je umik na prednaglasni <i>a</i> , samoglasnik je kratek
	izveden je umik na prednaglasni <i>a</i> , samoglasnik je kratek, redko dolg		izveden je umik z vsake končne kračine; samoglasnik je kratek

	nedosledno je izveden umik z vsake prvotne končne kračine; samoglasnik je kratek, redko dolg in akutiran		analogični naglasi
--	---	--	--------------------

<u>Samoglasniki</u>	nedosledno je izveden umik z vsake prvotne končne kračine; samoglasnik je kratek, redko dolg in akutiran		
<u>Dolgi naglašeni (v slovenskih dolgih zlogih)</u>			
<i>i</i>	<i>i</i> (skrajšan, razen pred <i>r</i>); iz <i>e</i> v glagolskih končnicah v dv. in mn.	<i>i</i> (skrajšan, razen pred <i>r</i>); iz <i>e</i> v glagolskih končnicah v dv. in mn.	<i>ĩ</i> (skrajšan, znižana napetost)
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>u</i>	<i>ũ</i> (skrajšan, znižana napetost)
<i>ě</i>	<i>iě</i>	<i>ě:</i> , <i>ⁱě:</i>	<i>i:</i>
<i>ô-</i>	<i>uo</i> / (<i>u</i>)	<i>ô:</i> / <i>^uô:</i> / (<i>u</i>)	<i>u:</i>
<i>ò, ȝ</i>	<i>uo</i>	<i>uo</i>	<i>u:</i>
<i>ę, e</i>	<i>ie</i> / <i>iě</i>	<i>iě</i>	<i>i:</i>
umičnonaglašeni <i>e</i>	<i>e:</i>	<i>e:</i>	<i>ĩe:</i> , [<i>e:</i>],
umičnonaglašeni <i>o</i>	<i>o:</i>	<i>a:</i>	<i>^wȝ:</i> , <i>wȝ(:)</i> , <i>wȝ:</i> , [<i>o</i>]
<i>a, ə</i>	<i>a:</i>	<i>a:</i>	<i>a:</i>
zveza <i>ou</i>	<i>o:ũ</i>	<i>o:ũ</i>	<i>ãũ</i> / <i>ou</i>
<u>Kratki naglašeni (v slovenskih kratkih zlogih)</u>			
<i>i</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>
<i>e, ę, ě</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>
<i>o, ȝ</i>	<i>o</i>	<i>ȝ</i>	<i>a</i>
<i>ə</i> in umično naglašeni <i>ə</i>	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	<i>ȝ</i> , redkeje <i>ȝ</i>
<i>a</i>	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	<i>a, e</i> pred <i>j</i> in za njim	(<i>a</i>), <i>e</i> ob <i>j</i>

<u>Kratki nenaglašeni</u>			
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>i</i>	<i>i̇</i>
<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>
<i>ə</i> pred <i>r</i>	<i>ə</i>	<i>ə</i>	<i>ə</i>
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
<i>o</i>	<i>o</i> v prednaglasnih zlogih; <i>a</i> v ponaglasnih zlogih (ponaglasno akanje)	<i>a</i> (popolno akanje); <i>e</i> za funkcijsko mehkiimi sogl.	<i>a</i> (popolno akanje); <i>e</i> za funkcijsko mehkiimi sogl.
<i>u</i>	<i>u</i>	<i>u</i> / <i>a</i>	<i>u̇</i> / <i>u</i>
zveza <i>au̇</i> ali <i>ou̇</i>	<i>u</i>	<i>ou̇</i> / <i>eu̇</i>	<i>au̇</i> / <i>eu̇</i>
<u>Soglasniki</u>			
<i>l̇</i>	<i>l</i> , ni funkcijsko mehek	<i>l</i> , funkcijska mehkost	<i>l</i> , funkcijska mehkost
<i>ṅ</i>	<i>n</i> za soglasnikom; <i>jn</i> za V, ni funkcijsko mehek	<i>n</i> za soglasnikom; <i>jn</i> za samoglasnikom; funkcijska mehkost	<i>n</i> za soglasnikom; <i>jn</i> za samoglasnikom; funkcijska mehkost
<i>ɣ</i>	<i>ɣ</i> , <i>x</i> v izglasju	<i>ɣ</i> , <i>x</i> v izglasju	<i>ɣ</i> , <i>x</i> v izglasju
<i>v</i>	<i>v</i> pred sprednjimi V; <i>v</i> ali <i>w</i> pred zadnjimi	<i>v</i> pred sprednjimi V; <i>v</i> ali <i>w</i> pred zadnjimi	<i>w</i> pred sprednjimi in zadnjimi soglasniki
sekundarni <i>j</i>	protetični <i>j</i> pred <i>i</i> -jem, ki se reducira v <i>e</i>	pred <i>st</i> ; protetični <i>j</i> pred <i>i</i> -jem, ki se reducira v <i>e</i>	pred <i>st</i> ; protetični <i>j</i> pred <i>i</i> -jem, ki se reducira v <i>e</i>
<i>m</i> v izglasju za K	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>m</i>

<u>Oblikoslovni pojavi</u>			
srednji spol	maskulinizacija v ed.	maskulinizacija v ed.	ohranjen
nalike med skloni	ni vpliva; redukcija končnice <i>-u</i>	ni vpliva; redukcija končnice <i>-u</i>	D vpliva na M

7 Opažanja

7.1 Ujemanje govorov z opisi v teoretičnem in ugotovitvami v praktičnem delu naloge

V teoretičnem delu diplomske naloge so opisi krajevnih govorov povzeti iz literature. Po analizi prepisov prebrane zgodbe lahko rečemo, da se vsi govori s predhodnimi opisi načeloma ujemajo, vseeno pa je nekaj odstopanj. Gorenjevaški govor se z Ramovševim opisom poljanskega narečja zelo ujema. Kratki naglašeni ter umičnonaglašeni polglasnik, na primer, se tudi v gorenjevaškem govoru odražata kot *o* (*'pos, s'tobar*), pa tudi soglasniki *v*, *g*, *ń* in *ĺ* se odražajo tako, kot opisuje Ramovš. Videti je, da v Gorenji vasi govorijo zelo podobno kot v Poljanah.

Monoftongi iz gorenjevaškega in žirovskega govora se sicer pogosto diftongizirajo: v gorenjevaškem govoru bi se beseda *bùoli* po teoriji morala izgovoriti *bò:li* zaradi cirkumflektiranega *o*-ja; tudi žirovska beseda *zyúdba* bi morala biti *zyó:dba*, vendar je prevzeta iz knjižnega jezika in se v žirovskem govoru ne uporablja. Nestalnost sistema v gorenjevaškem govoru si lahko razlagamo s tem, da se monoftongi pod vplivom diftongov diftongizirajo. Sicer pa je do odstopanj morda prišlo tudi zaradi zareka pred mikrofonom.

Cirkumflektirani *o* je v žirovskem govoru tako ozek, da mestoma prehaja v *u*, o čemer priča beseda *bú:li*.

Prav tako pri obeh govorih poljanskega narečja variira ožina *e*-jevskih diftongov, npr. *ie* in *ię* v žirovskem govoru.

Pri idrijskem govoru se vsi *e*jevski in *o*jevski glasovi, razen umično naglašanih, zožani in monoftongirani, zato so pri teh fonemih odstopanja od teoretičnega opisa precej manjša. Vseeno pa se zdi, da ima informator nekoliko nestalen sistem, saj umičnonaglašene *o*-je izgovarja ponekod kot ^w*o*, *wó:*, *wó(:)* in *wó:*. Danes mlajše generacije idrijčanov umičnonaglašene *o*-je pogosto izgovarjajo kot monoftonge (*o:*); verjetno jih tudi informator ne izgovarja vedno enako.

7.2 Žirovski govor v razmerju do gorenjevaškega

Žirovski govor spada v poljansko narečje, le da je zanj značilna ajevska glasovna podoba, ki ga loči od gorenjevaškega govora (Stanonik 1977: 294). Kot je videti iz analize, je gorenjevaški govor zelo blizu tisti obliki poljanskega narečja, ki jo je opisal Fran Ramovš. Sicer pa žirovski in gorenjevaški družijo mnoge glasoslovne in oblikoslovne lastnosti. Oglejmo si jih podrobneje.

7.2.1 Ujemanja

1. Oba govora imata tonemske opozicije na dolгих zlogih in enake naglasne premike. Malenkostno se razlikujeta njuna samoglasniška sistema.
2. Žirovski in gorenjevaški govor ne nižata napetosti skrajšanim etimološkim *i*-jem in *u*-jem.
3. Pri soglasnikih v obeh govorih opazimo *v* pred sprednjimi in *w* ali *v* pred zadnjimi samoglasniki. Po teoriji bi morali pred zadnjimi samoglasniki izgovarjati izključno *w*, vendar se očitno govorci tega ne držijo (več) dosledno.
4. V obeh govorih se *g* izgovarja kot *ɣ*, *v* izglasju pa kot *x*.
5. V obeh govorih se *m* v izglasju za soglasnikom izgovarja kot *n*.
6. Pri obeh govorih opazimo redukcijo *i*-ja v *e* v glagolskih končnicah *-iva*, *-ita*, *-imo*, *-ite* in *-ijo* (*ɣawa'rema*, *ɣawa'reje*).
7. V obeh govorih se srednji spol v ednini maskulinizira.

7.2.2 Delna ujemanja

1. Za žirovski govor je značilno popolno akanje, za gorenjevaškega pa zgolj ponaglasno.
2. Mehčana *í* in *ń* se obnašata podobno: otrdita, *ń* pa za samoglasniki prehaja v *jn*. Bistvena lastnost, ki glede tega loči govora, pa je funkcijska mehkost (nekdanjih) palatalov v žirovskem govoru.
3. V obeh govorih se pojavlja protetični *j* v besedi *ljemu*. Drugi primeri sekundarnega *j*-ja se v besedilu gorenjevaškega govora ne pojavijo.
4. Oblikoslovne lastnosti govorov so podobne, čeprav je iz besedila razvidna samo pogosta redukcija nekaterih sklonskih končnic – kjer je v knjižnem jeziku *i*, včasih *u* (na *Žero:usk'η-wa:rx*, *u wà:t* (v vodi), in sicer v obeh govorih enako.

7.2.3 Razlike

1. Medtem ko ima gorenjevaški govor za umičnonaglašeni *o:* (*ponó:ru*), se je ta v žirovskem govoru razširil v *a:* (*paná:ru*, *xadá:bŋ*).
2. Podobno se zgodi s kratkim naglašenim *ə:* v gorenjevaškem govoru se izgovori kot kratek *o* (*pos*, *s'tobar*, *'toma*), v žirovskem govoru pa ima bolj *a*-jevsko barvo (*pəs*, *s'təbar*, *'təma*).
3. Opazili smo, da žirovski govor v svojem sistemu širokih *o*-jev sploh nima, niti naglašениh niti nenaglašениh, saj se vsi bodisi razširijo v *a* bodisi preglasijo v *e*. Prav zato mu Marija Stanonik pripisuje ajevsko glasovno podobo.
4. Nenaglašeni zvezi *ou* in *au* se v gorenjevaškem govoru asimilirata v *u*, v žirovskem pa ne.

7.3 Žirovski govor v razmerju do idrijskega

7.3.1 Ujemanja

1. Popolno akanje.
2. Funkcijska mehkost (nekdanjih) palatalov in preglas *a* in *o* za njimi.
3. *Ȧ*-jevska vokalizacija kratkega naglašenege *a* (*'pȧs*, *s'tȧbar*).
4. Neasimilirana nenaglašena zveza *ou* v *u* (gv. *sprà:ȳlu* proti žir. *naȳà:jeu* ali id. *na'ȳa:jeu*).
5. *G* se izgovarja kot *ɣ*, v izglasju pa kot *x*.

7.3.2 Delna ujemanja

1. V vseh treh govorih se *i* in *u* v dolгих zlogih skrajšata, v idrijskem pa postaneta še nenapeta in se v sistemu znižata.
2. V obeh govorih se pojavlja protetični *j* v besedi *'jemu* in sekundarni *j* pred zvezo *st*. Za natančnejše izsledke bi potrebovali več primerov.

7.3.3 Razlike

Idrijski govor spada v cerkljansko narečje, zato se v mnogočem razlikuje od žirovskega in gorenjevaškega.

1. Idrijski govor nima tonemskih opozicij na dolгих zlogih, žirovski in gorenjevaški pa jih imata.
2. V celoti drugačen sistem naglašanih samoglasnikov; v Idriji se vsi *e*-jevski in *o*-jevski glasovi, razen umičnonaglašanih, povsem zožijo in monoftongirajo v *i:* in *u:*.
3. Idrijski govor pogosto diferencira naglašeno zvezo *ou* v *ȳu* (*Ži'rȳuskȳim*), česar pa v žirovskem in gorenjevaškem govoru ne opazimo.

7.4 Gorenjevaški govor v razmerju do idrijskega

Lastnosti, ki bi družile samo idrijski in gorenjevaški govor ter jih žirovski ne bi imel, iz moje analize ni opaziti.

Opazimo lahko delna ujemanja med gorenjevaškim in idrijskim govorom.

7.4.1 Delna ujemanja

1. Za idrijski govor je značilno popolno akanje, za gorenjevaškega pa le ponaglasno.
2. *I*-ji in *u*-ji so v obeh govorih skrajšani, pri tem je njihova napetost v idrijskem govoru znižana.
3. *Ń* in *ĺ* se obnašata podobno, v idrijskem govoru sta funkcijsko mehka, v gorenjevaškem pa ne.
4. V obeh govorih se pojavlja protetični *j* v besedi *‘jemu*. Drugi primeri sekundarnega *j*-ja se v besedilu gorenjevaškega govora ne pojavijo.

8 Zaključek

Gorenjevaški in žirovski govor spadata v poljansko narečje, medtem ko idrijski spada v cerkljansko narečje. Že iz te delitve se da pričakovati, da ima žirovski govor več skupnih lastnosti z gorenjevaškim kakor z idrijskim. Gorenja vas je od Žirov oddaljena 12 kilometrov, Idrija pa 13; zato razdalja ne igra tako velike vloge pri razmejitvi govorov, kot jo geografske ovire oz. povezave. Medtem ko Žiri in Idrijo ločujejo vzpetine, naš kraj leži v isti dolini kot Gorenja vas. Prav zato so bili Žirovci tekom stoletij pogostejše v stiku s Poljanci kakor z Idrijčani. Poleg tega pa je bila cela Poljanska dolina 830 let vključena v loško gospostvo.

Žirovski in gorenjevaški govor se razlikujeta le v nekaj lastnostih. Gorenjevaški ozki o-ji, tako kratki kot dolgi, se v žirovskem govoru razširijo v *a*. V gorenjevaškem govoru *í* in *ň* nista funkcijsko mehka, v žirovskem pa sta. Nenaglašeni zvezi *ou* in *au* različnega izvora se v gorenjevaškem govoru asimilira v *u*, v žirovskem govoru pa ne.

Idrijski govor se v marsičem loči od žirovskega, skupni pa so jima popolno akanje, *a*-jevska vokalizacija kratkega naglašenege *a*, neasimilirani nenaglašeni zvezi *ou* in *au* ter funkcijska mehkost palatalov. Prav teh lastnosti pa gorenjevaški govor nima.

Idrijski in gorenjevaški govor nimata nobene lastnosti, ki bi ju družila in je žirovski govor ne bi imel.

Žirovski govor ima določene lastnosti, ki so značilne tudi za gorenjevaški govor, in lastnosti, ki so značilne tudi za idrijskega. Potemtakem ga lahko označimo za prehod med obema sosednjima govoroma.

9 Viri in literatura

Tine LOGAR: *Slovenska narečja*. Mladinska knjiga: Ljubljana: Delo, 1993.

Fran RAMOVŠ: *Historična gramatika slovenskega jezika IIV. Dialekti*. Učiteljska tiskarna: Ljubljana, 1935. 94–99.

Jakob RIGLER in Tine LOGAR: *Karta slovenskih narečij*. DDU Univerzum: Ljubljana, 1983. Dopolnili Vera SMOLE in Jožica ŠKOFIC, 2011.

Nataša SKALIN: *Idrijski govor kot podnarečje cerkljanskega narečja? : diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 2002.

Marija STANONIK: Govor žirovske kotline in njenega obrobja. *Slavistična revija* XXV/2-3 (1977). 293–307.

Lojze ZUPANC: Žirovski zmaj. *Kamniti most*. Muzejsko društvo Škofja Loka: Škofja Loka, 2010. 108–109.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Žiri, 7. 9. 2016

Bojana Žakelj

Izjava kandidatke Spodaj podpisana Bojana Žakelj izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: